

MANIFEST FEMINIZMA

Venita Popović

Feminizam može odgovoriti na izazove našeg vremena jedino povezujući se s antirasističkim, okolišnim, te aktivistima i aktivistkinjama za radna i migrantska prava. Odlučnim odbijanjem dogme o "asertivnosti" i feminizma za 1 posto, naš feminizam može postati svjetionik nade za sve ostale u društvu.

C. Arruzza, N. Fraser, T. Bhattacharya, *Feminism for the 99%*.

Naslovna parafraza, pored onih proslavljenih, komunizma i nadrealizma, skromno kritički cilja na neprijateljski ambijent u kojem je feminizam priman, dočekivan, doživljavao, tretiran, praćen i nepravedno etiketiran kao bauk. Još uvijek, na žalost. Ili, čak još gore, kao *passé*, gdje je sve što je dvjestogodišnjom organiziranom borbom za ravnopravnost postignuto nešto što se podrazumijeva, te nema opasnosti za povratak na staro. Veličanstven i divan san, san o ravnopravnosti, kroz cijelu povijest čovječanstva žene su hrabro suprotstavljale košmaru jave kojeg su, uglavnom, 'kreirali i rekreirali' muškarci, katkad uz iznuđen, češće izmamljen, pristanak žena, a one su zbog toga, prizovimo Marx-ovu britkost, *za života, oduvijek, samo jedanput bile u društvu slobode – na dan njene sahrane*. Dakle, "diktate tog sna" žene su strpljivo prevodile i ugrađivale u moru neprijateljske stvarnosti, nerijetko prinoseći nevjerovatne žrtve i odricanja. Evo kako tu neprestanu borbu za-

okružuju autorice *Feminizam za 99 %* u svom *Manifestu*: "Feminizam za 99 posto neumoran je antikapitalistički feminizam – nemoguće ga je zadovoljiti jednakopravnošću sve dok ne postoji jednakost, udovoljiti mu zakonskim pravima sve dok nema pravde, niti ga umiriti demokracijom sve dok se individualna sloboda ne počne kalibrirati na temelju slobode za sve."

Kao i obično, sjetit će se sva sila skeptika, cinika i inih mačo smutljivaca kako bi demonstrirali miks 'samozatajnog' ravnodušja, prezira, podozrenja, kivnosti, izrugivanja i sprdanja kao reakciju na talas prijava za seksualno uznemiravanje nakon otvaranja Facebook stranice, a potom civilne inicijative *Ni sam tražila!* Toj naoko zatečenoj, nemaštovitoj, tvrdokornoj bratiji samozvanih muškarčina, kao muški adekvatan odgovor, u ispomoć pristizhe lascivni epigram iz *Levitana* Vitomila Zupana, jedini preživjeli u pamćenju autora, kojim je sa svojim supatnicima kratio ubitačne robijaške sate:

Templ je molitve hram

Tenk se ne boji deve

Tarzan ga drka sam!

Pa kad već Zupan časti u šašavom zatvorski dokonom abecedariju, dajmo si slobodu dopisati stih, razumljiv realiziranim i latentnim, još nerealiziranim zlostavljačima, kraljevima džungli na društvenim mrežama, ne bi li napokon utuvili u glavurde da nije svejedno niti će to ikad ubuduće biti da možda -

Jane neće ševe?

Hipotetična mizogina ispovjedaonica otkrila bi nam nedvojbeno zašto i koliko često se žensko Ne! svjesno ignorira. I to pod svakojakim bijednim izgovorima, jeftinim pravdanjima i klimavim alibijima muške pohotljivosti i patrijarhalnog odobravanja sile, za slabo ili nikakvo muško razlikovanje između senzualnog detalja – famoznog *sex appeal-a* - i ljubazne svakodnevne pristojnosti. Zahvaljujući tim i takvim alibijima, nenarušeni najčešće profesionalni, partnerski, prijateljski, bračni, na koncu, bilo koji slučajni odnosi između muškaraca i žena učas se preobražavaju u smišljeno nasrtljive, podle, siledžijske, manipulativne, iza kojih stoje, ovisno kako to okolnosti dopuštaju, ili gola fizička *Sila* ili gola *Moć*, ili, kako obično *ide* i *prolazi*, *traje* i *opstaje*, oboje u paketu.¹

1 U tezi sedam, naslovljenoj "Kapitalizam pokušava regulirati seksualnost. Mi je želimo osloboditi",

Takva atavistički i sadistički impulsivna ponašanja i, napose, kriminogeno sociopatska držanja, pored toga što se patrijarhalno nasljeđuju i njeguju, u performativnom smislu se, uvijek iznova, osuvremenjuju. Ako uz naoko nedužan pop-fenomen poput književnog, strip i filmskog junaka džungle, postoji magnetna mozaična privlačnost koja pruža uvid u bizarno medijaliziranu cjelinu, što tek očekivati kad se pročešlja društvena i kulturološka pozadina i kontekst takvih uvriježenih patrilinearno ideologiziranih taktika i praksi.²

Pogledajmo izbliza! Između ostalog, *hic et nunc*, na Balkanu. Jer se s nenasnom lakoćom kote i izrastaju iz iritantnog folklornog erotskog primitivizma tipa impotentnih pjesmuljaka Rokera s Moravu: *Oj, Tarzane moje lane/Šljive su mi neobrane/Ja Tarzan, a ti Džejn, lele dunje ranke/Od moravski krokodili ću pravim opanke/Pletem, vezem i čarape šaram/Sa svoju se Čitu razgovaram...*

No, pričekajmo! Mačo-senzibilitet se kalemi na što god stigne. Seže nešto dalje od toga što je u posljednjoj Jugoslaviji nanjušio Boris Bizetić. Ko-

knjige *Feminizam za 99% Manifest* (u izvrsnom prijevodu Karoline Hrcica i Martina Beroša, u hvale vrijednoj nakladi Centra za ženske studije iz Zagreba), koja ne broji slučajno njih jedanaest, kao izravna aluzija na čuvene Marx-ove teze o Feuerbachu, tri autorice nimalo se ne libe komu adresirati isključivu krivnju za rodno-polnu diskriminiranost te neuvijeno iznose: "Reakcionari žele staviti van zakona seksualne prakse koje, prema njima, narušavaju trajne obiteljske vrijednosti ili božanski zakon. Odlučni da očuvaju ove navodno vječne principe, spremni su kamenovati "preljubnike", bičevati lezbijke, ili podvrgnuti gej osobe "terapijama preobraćenja". Nasuprot njima, liberali se bore za legalna prava seksualnih disidenata i manjina. Zagovarajući državno priznanje nekoć tabuiziranih veza i prezrenih identiteta, podržavaju "bračnu jednakost" i regrutiranje LGBTQ+ osoba u vojne redove. Dok prvi žele rehabilitirati regresivne arhaizme – patrijarhat, homofobiju, seksualnu represiju – druga se strana zauzima za modernost – individualne slobode, slobodu samoizražavanja i seksualnu različitost. Kako bi izbor između tih dviju pozicija mogao biti išta doli očigledan? Kapitalizam pokušava regulirati seksualnost. Mi je želimo osloboditi."

- 2 Vremenom se proživljena i prečutana trauma komprimira i zgrušnjava, plice ili dublje pokopana u psihi žrtve, i za nju će biti potrebno neurokirurško umijeće i samopouzdanje da se nanovo otvori, donekle odstrani, a iz ormara loše savjesti krivca ne promalja se jedan kostur, nego čitava zalih. Stoga na tom izvanredno delikatnom području treba izvjestan oprez, ali koji nipošto neće paralizirati pravedno razrješenje tog mučnog procesa - istina poput vode mora negdje izbiti, kad-tad. U tragičnim ispovjedima potvrđuju to glumice Merima Isaković i Danijela Štajfeld. Optuženi je glumacki mogul Branislav Lečić. A najporaznija i najbesramnija stvar bit će ako se plakar sa skeletima ponovno zapečati kao da su posrijedi zastarjele, izgustirane igračke, a mizogini ambijent se, neokrznut, nastavi bezbrižno truckati po šinama nedohvatljivosti. Najsvježiji takav pokušaj osjetile su redateljica Selma Spahić i još neke kolege i kolegice povukavši svoje predstave sa Pozorišnih susreta u Brčkom jer je organizator Festivala upravo Lečića pozvao u žiri.

rijene mu pronalazimo u prvoj Jugoslaviji i pomodnoj koketeriji s naivnom soft-pornografijom filmskih protagonista koja je davne 1932. poharala prostođušne duše Šibenčana i Šibenčanki nakon projekcija necenzuriranog pr-vijenca o Tarzanu. Pored stilskog 'skidanja' izgleda Johnny-a Weissmullera i Maureen O'Sullivan čak se naklapalo o tome je li Johnny "naš čovik" - porije-klom rođeni Banaćanin. Red-neck pulp-kultura s pravom je zažmirila: bio on iz banatskog Žitišta ili rumunjskog sela ostaje "naš čovik".

* * *

Ko se još sjeća halabuke oko milenijske bube? Nakon njena stišavanja, vjerojatno je u IT-sferi zauvijek uskladištena u povijest tzv. faza odbaciva-nja *novog*, dok se narednih decenija, još vjerojatnije, očekuje usporavanje etape histeričnog oduševljenja.³ S time u korak ide gorka činjenica, možda neuklonjiva, da digitalnu pismenost nipošto ne slijedi ona klasična. Naprotiv, IT-mogućnosti, izgleda, podjednake šanse pružaju kako zatucanosti tako i prosvijećenosti sve brojnije i nebrojivije korisničke populacije.⁴ Ako vam se posrećilo davno prije interneta, u nevino doba komunikacije, da vas u suna-čan dan pokaki golub pismonoša, danas, u bitno izmijenjenim okolnostima, na nas se izljuje čitava kanalizacija - svako na svakog, za tili čas, bilo gdje u svijetu, prosipa vlastiti dijareja-egzibicionizam – svoja ograničenja, predrasu-de, niskosti, kvarnosti, pakost, prevare, zablude...⁵

Pred nama se odvija i nad nama demonstrira nešto analoški srodno Ana-tol France-ovu zaključku kako, parafraziramo, *zakon u svojoj uzvišenoj težnji za pravednošću podjednako zabranjuje spavanje pod mostom i siromasima i bogatašima*. U virtualnoj, nezamislivo dinamičnoj ambijentalnosti budale od

3 Evo veoma preciznog diferenciranja koje je Pascal Bruckner u *Bijedi blagostanja – tržišna religija i njezini neprijatelji* preuzeo od Marcela Marciolle: "Suprotstavljajući tehnofile i tehnofobe, on pod-sjeća kako svaka tehnička inovacija poznaje tri razdoblja: razdoblje fantazmi i psihoza, razdoblje eksperimentiranja i razdoblje banaliziranja." Uistinu, malo gdje, čas odijeljeni, kako je navedeno, čas se opet naganjaju i sustižu da bizarnije ne može biti, kao što je to slučaj u IT-sferi.

4 Stoga može proći "nezapaženo" mučna činjenica preobraćena u stravične brojke koju iznosi Svjet-ska zdravstvena organizacija u ovogodišnjem izvještaju, samo dan poslije Dana žena: *ukupno 736 miliona djevojaka i žena starijih od 15 godina su pretrpjele napad, najčešće partnera*.

5 "Uostalom, granice između privatne i javne sfere u suvremenim demokracijama posve su narušene. Na taj način svjedočimo kako se zahvaljujući *tehnosferi* ili digitalnim medijima koji počivaju na pragmatičkome kodu značenja, a ne na smislu poruke, rađaju čudovišni oblici *reality-show* narciz-ma, voajerizma, psihopatologije ravnodušnosti spram Drugoga uz neizbježnu konstrukciju stvar-nosti kao "fake-news".", Žarko Paić, "Narod i njegove ideologije: Populizam i suvremenost"

njihovih suprotnosti nisu nikad nikako ničim odijeljene. Niti trolovi od navičina. Sve je dijametralno drugačije od kapitalistički bezobzirno ideologizirane idiličnosti,⁶ kao i lažnog rebelizma u filmu *Circle* reditelja i koscenariste Jamesa Ponsoldt-a (nastao po četiri godine ranije napisanom istoimenom bestselleru američkog autora Dave-a Eggers-a).

U ovom SF-thrilleru ili totalnom reality-showu opozivaju se sve duboke i kriminogene, nerijetko fatalne, zloporabe unutar globalnih mreža brže no što su načete i razotkrivene, ponajprije zahvaljujući neutemeljeno slavljenoj pseudo-rebelističkoj inteligenciji upravo onih koji su euforično i dobrovoljno ukoračili u taj svijet neprekidnog eksponiranja i potpune vidljivosti, gdje je cijena nepromišljenog odricanja i ukidanja privatnosti, ljudskog dostojanstva i slobode nepodmirljiva, odnosno, *in extremis*, košta ili zdravog razuma ili života, a najčešće i jednog i drugog. Ono što je trebalo biti kritička budnica naličja informatičko-tehnoloških potencijala, i po privatnu i po socijalnu sferu, pod sloganom *sharing is caring*, "predvidljivo" je preraslo u jeftino smučkanu *happy end*-katarzičnost koju svrbi pa češe orvelovski tag line: *Knowing is good, but knowing everything is better*. Društvene vrijednosti poput otvorenosti munjevito se izvrcu u svoje suprotnosti na opću zlu/radost zabavom opsjednute šarolike korisničke populacije i, naravno, za konto cyber-milijardera. A to planetarno nepokolebljivo obećanje svijetle budućnosti IT-svijeta "povjereno" je krhkoj ali šarmantnoj, odvažnoj i inteligentnoj djevojci Mae Holland (Emma Watson).

6 Isprazno je debatirati da li online nasilje nad ženama prethodi ili 'inspirira zbiljsko, životno. No, bez oklijevanja bi ga trebalo drugačije urgentno tretirati i sankcionirati, podaleko od dosadašnjih maskulinih penoloških aršina, jer što je alarmantnije od posljednjih istraživanja koja više no zorno jezivo po/kazuju kako je u Europi oko devet milijuna djevojčica doživjelo i pretrpjelo neki od oblika cyberbullying-a do svoga petnaestog rođendana, a da svaka peta djevojka ili žena u dobi od 18 do 29 godina trpi seksualno online uznemiravanje, dok zabrinjavjuće narastajuću većinu njih ne zaobiđe niti fizičko nasilje od strane njihovih intimnih partnera. Otud opravdan apel organizacije B. a. B. e. za ohrabrijanjem žrtava, djevojaka i žena, da s punim povjerenjem prijavljuju nasilje, pogotovo u okviru njihovog dvogodišnjeg projekta "SURF and SOUND - Support, Unite, Respond, Fight to Stop Online violence", otkuda i potječu prethodni podaci kako ih, po ustaljenoj, socijalnoj, ljigavoj praksi, statistika ne bi gutala i neprobavljene povračala suboparne u te iste ravnodušjem okovane ambijente. Naročito u suvremeno doba kada internetsko bolesno seksualizirano predatorstvo raspolaze bizarnim činjeničnim luksuzom, bez presedana u povijesti civilizacija i kultura: može da bezobrazno uzoholjeno ignorira strane svijeta i priušti sebi prisustvo, podjednako u stvarnoj društvenoj bijedi nerazvijenih, baš kao i povlaštenim klubovima zemalja gdje vlada *bijeda blagostanja*.

Bela Hamvas je još poodavna, u drugačije okrutnom vremenu, ustvrdio da onaj ko kontrolira svijet zabave raspolaže moći da cijelo društvo pretvori i razbaca u skupine gotovih imbecila. Decenije koje su uslijedile dale su mu za pravo. Jer, u međuvremenu, dobrovoljnost uskakanja u kostime pajaca dosegla je zapanjujuću razinu. Naprosto, sleđuju krv u žilama činjenice polakomljenosti na sve izopačenije *games without frontiers* - to da čovjek čovjeku pristane biti potrošna igračka. Doslovno, u djelu *Scientia sacra*, u poglavlju o kršćanstvu, stoji: "Ako čovjeku dadu jesti do sitosti, on najčešće postane pospan. Zabavom se čitavi narodi mogu pretvoriti u idiote." Shoshana Zuboff, sa srodnim spoznajnim iskustvom, stoga će zaključiti u svojoj opsežnoj analitičnoj knjizi *The Age of Surveillance Capitalism* kako se *detroniziranje demokracijskih univerzalnih vrijednosti prikriveno provodi trojanskim konjem što jeste bit tehnologije*. A ta tehnologija izvrće utrobu univerzalnim vrijednostima. Prevashodno neprocjenjivim vrijednostima ljudske slobode i dostojanstva, istodobno ih preobraćajući neuhvatljivom brzinom i još nevjerovatnijim građanskim pristajanjem na tu pustolovinu inhumaniteta, komunikacione kanale u kanalizaciju ekshibicionizma i pervertiranosti, perfidnosti i sociopatologije, mada je paradoksalno zagovarana, uzdizana i slavljena kao vrhunac personalizacije u punoj izražajnosti.

Početak proteklog stoljeća ruski književnik Mihail Petrovič Arcibašev u romanu *Sanjin*⁷ nihilistički najzaoštrenije će desublimirati smisao revolucionarnog altruizma, možda empatije uopće, kroz lik anarhoidnog sladostranika. Sažeto: "Zašto da se dam ubiti da ljudi u XXI stoljeću ne bi oskudijevali u hrani i spolnim zadovoljstvima?"⁸ Osamdesetih, istog turbulentnog vijeka, pop-kulturnu, manifestno postavljenu inačicu rubnog pitanja udrobiće Bora Đorđević razgalamivši tada provokativne stihove *Za ideale ginu budale / na Istoku stare priče / na Zapadu ništa novo*. Drugo, također mahnito fluidnom

7 Gvozdenom logikom sporih svanuća karakterističnom za Rusiju i kad se izašlo iz represivnog razdoblja roman će zabanjan prezimiti gotovo čitavo to stoljeće i izaći iz 'bunkera' tek 1990. godine.

8 Potpuno izokrenut odgovor na to dat će islamski fundamentalizam pravdajući žrtvu upravo tom idejom da uzdrma i posije paniku u hedonistički smisao života Zapadnjaka. Žarko Paić će tu individualnu psihodramatičnost analitično dotaći u vrsnom ogledu naslovljenom "Što preostaje od budućnosti? 1968 — 2008: od kulturne revolucije do fundamentalizma kulture" objavljenom u časopisu *Up and Underground* Zagreb, 2008., br. 13/14: "Čudovišnost Sanjinova pitanja o smislu žrtve za budućnost u znaku materijalnoga obilja i užitka prati poput tamne sjene svaki govor o revolucionarnim akcijama moderne. Nije li njihova bit u totalnome nihilizmu svijeta koji se u postmoderno doba realizira kao znanstveno-tehnička hiperprodukcija roba/stvari za uvećanje užitka?"

meandriranju sklono, polazište pruža proročki dijagnostička spoznaja Waltera Benjamina kako je čovječanstvo dospjelo do stadija da *i najveće katastrofe može promatrati i doživljavati kao prvorazredno estetsko iskustvo*. Prisjetimo se spota U2 i Green Day-a za pjesmu *The Saints are Coming*, nakon što je Luizijanom protutnjala Katrina, pa dopustimo da odatle srsi patetičnog pređu u one, medijskom manipulacijom i fascinacijom, hiperealne, estetizirane jeze koju proizvode snimci zračnih napada iz drugog Zaljevskog rata početkom 1991. Pa, što s tim? Slike dolijeću, iskipuju sadržaj i odlijeću. S debelim pokrićem je Klee-ovog anđela Benjamin onirički nakumio anđelom povijesti koji se povlači unatrag u budućnost dok se pod njim gomilaju ruševine.

* * *

Od proljeća 1845. proteklo je strašno mnogo vode između obala interpretacije i mijenjanja svijeta, a Marxova slavna teza nije kalirala na težini aktualnosti: "Filozofi su svijet samo različito interpretirali, radi se o tome da ga se izmijeni." Interpretacije, upravo kao i promjene vrtoglavo su se množile. Pogotovo s vladavinom IT-sfere. Od čuvene formulacije Simone de Beauvoir iz *Drugog spola* "Ženom se ne rađa. Ženom se postaje," polovicom prošlog stoljeća na društveno-političkom polju stvari su se samo komplicirale. Njen kulturni, briljantni i jezgroviti filozofem uludo se pokušalo izgurati i zakopati na marginu, svesti na bezopasnu feminističku mantru - usprkos tome, mnogo novih saznanja proisteklo je iz njegove suvremene polivalentnosti smisla i značenja. Istovremeno, maskulino generirane, najčešće u čvor isprepletene, konstrukt-kobi od tada nisu popuštale u fatalističkom nadmetanju stereotipiziranja koje će do pretilosti hraniti predrasude prema ženi, te joj nalagati i naturati mistificirane interiorizacije toga kako je viđena i doživljena i kakav privatni i javni tretman je čeka.⁹

9 De Beauvoir bila je i supotpisnica *Manifesta* 343 u kojem su žene iz francuskog javnog i kulturnog mileua priznale da su pobacile i time ubrzale promjenu dotadašnje legislative te 1974. dovele do legalizacije abortusa, iako je, njavjerojatnije, ta solidarna gesta filozofkinje bila čisto moralne naravi jer nije bila trudna. Temeljna je pretpostavka svake dalje rodne osviještenosti pravo Žene da odlučuje i raspolaže svojim tijelom i što mora zahtijevati i izboriti da joj to neupitnom zakonskom stegom bude neprikosnovenno zajamčeno u bilo kojem društveno-političkom sustavu. Dakle, držimo se rezolutnosti Simone de Beauvoir, unatoč patrijarhalnoj snažnijoj ili slabijoj represivnosti: Nitko, nigdje, ni u kom slučaju, niti Bog-Otac, niti njegovi privatni izdanci ili društveni modaliteti i alternacije, imitati, replike i kopije, sažeto, "nikakav patrijarhalni imaginarij" ne može prisvajati žensko tijelo. Tematsku aktualnost nakon više od pola stoljeća, nažalost, potvrđuje ovogodišnje

Zato je svaki oblik ženskog rebelizma i humora, protesta i subverzije, satire i ironije, više no dobrodošao, a ne samo štrajk kao forma otpora, jer se jedno tako, kako kritički jetko promišljaju Arruzza, Fraser i Bhattacharya "ujedinjuju žene razdvojene oceanima, planinama i kontinentima, ali i granicama, ogradama od bodljikave žice i zidovima, dajući novo značenje sloganu "Solidarnost je naše oružje". Probijajući se kroz izolaciju kućanskih i simboličkih zidova, štrajkovi demonstriraju ogromni politički potencijal moći žena: *moći onih čiji plaćeni i neplaćeni rad održava svijet*".¹⁰ Naročito nam je važno to naglašavanje *probijanja kroz izoliranost simboličkih zidova*, budući da niču gdje stignu, podižu se preko noći, oni su sveprisutni mentalni kodovi, od obitelji do ulice, poput sjenki pratitelji od bračne postelje do odra, od radnog do mjesta zabave, i što su nevidljiviji utoliko su neprobojniji.

Ne treba da čudi što je upravo takve teško svladive barijere u svom *Manifestu u petnaest savjeta* nazvanom *Draga Ijeawe*le nigerijska književnica Chimamanda Ngozi Adichie prepoznala i uputila svojoj prijateljici na njenu zamolbu kao preporuku pri odgoju i podizanju kćeri.¹¹ Iznimno pronicljivo opažanje koje plijeni jednostavnošću Adichie pruža upozoravajući na suvremenu prijetnju zdravom i samosvjesnom sazrijevanju mladih žena, veoma zavodljivu pošast koja hara na društvenim mrežama, kao neupitnog, serviranog modeliranja, klišeiziranja i standardiziranja življenja: želju za dopadanjem, a koja nije toliko, kako izgleda na prvi pogled, udaljena od fetišizacije ekspaniranja i "dogme o asertivnosti" koju pominju i autorice *Feminizma za*

izvješće UNFPA pod simptomatskim i indikativnim nazivom *My Body is My Own*. Riječima izvršne direktorice Dr. Natalie Kanem: "Sve nas treba razgnjeviti činjenica da gotovo polovica žena još uvijek ne može sama odlučiti da li da ima seks, koristi kontracepciju ili potaži medicinsku pomoć. U suštini, stotine milijuna žena i djevojčica ne posjeduju vlastita tijela. Njihovim životim upravljaju drugi."

10 *Feminizam za 99 %*, "Teza 1 - Novi feministički val iznova osmišljava štrajk.", str. 13

11 O braku kao vrlo mogućoj krletki za mladu ženu spisateljčin savjet je nedvosmislen: "Nikad ne govori o braku kao o postignuću. Nađi način da joj objasniš da brak nije postignuće niti je to nešto čemu treba težiti. Brak može biti sretan ili nesretan, ali on nije nikakvo postignuće... Djevojčice će izrasti u žene opterećene idejom braka, a dječaci neće postati muškarci zaokupljeni brakom. Njihov je odnos samim time neizjednačen, jer ta institucija više znači jednima nego drugima... Je li onda imalo čudno da se u tolikim brakovima žene žrtvuju po cijenu svoga ja - kad moraju stalno održavati tu vječnu neravnotežu?"

99%. Evo te koncizno sročene pre/poruke: "Nauči je da se odupre pritisku da se svima sviđi. Ne treba se ona svima sviđjeti, već treba biti onakva kakva uistinu jest, poštena i svjesna jednakosti među ljudima... Učimo djevojčice da budu dopadljive, da budu pristojne, da budu lažne. A dječake tomu ne učimo. To je opasno. Mnogi su seksualni predatori to iskoristili... To su katastrofalne posljedice nastojanja da se sviđe svima. Naš svijet pun je žena koje ne mogu normalno disati jer ih se toliko dugo učilo da same sebe trpaju u kalupe kako bi se ljudima sviđale."

Internetska kakofonija 'hipnotiziranih gomila' – anonimnih grupa mračnjaka s društvenih mreža, *ad hoc* nastalih i stvaranih, gdje se po besramnoj, nasilničkoj razmjeni sadržaja odvija digitalno razbojništvo s kobnim posljedicama u stvarnom vremenu života žrtava, igra na karte kompletne emocionalne nepismenosti i etičke opustošenosti, obogaljenosti i nakaznosti. Agresivno invazivni barbarizam i perversnost pruženim i zaposjednutim tehnomoćnostima 'iznenada' su zadobili 'vlastitu' scenu, nagonsko i bestijalno neslućeni poligon izživljavanja. I to odavna, i ne samo za izgubljene x, y, z generacije.

Na svojoj koži, u 21 godini, doživjela je to i preživjela Zara McDermott kada su, u vrijeme dok je 2018. sudjelovala u reality-show-u *Love Island*, ponovno "isplivale" njene tinejdžerske eksplicitne fotografije načinjene prije sedam godina. Po tom incidentu i kršteno je zlonamjerno objavljivanje intimnih video-zapisa bez pristanka kao *revenge porn*, odnosno "osvetnička pornografija". Od tada na društvenim mrežama morbidne naslage anonimnih grupa su eruptirale. Žrtve više nisu samo bivše djevojke i žene svojih partnera i izabranika koje plaćaju ceh znatiželjnom rušenju tabua, već sve one koje lakomisleno i naivno nasjednu "obećanjima" ili su naprosto žrtve u neznanju, snimljene krišom, nage u kupaonici ili polunage spavaćoj sobi. Krivci se uglavnom provlače, raskrinkani ili ne, nesankcionirani, a najodurniju činjeničnost čini to što među tim čoporima kolaju snimke silovanja. Upravo za Dan žena, poseban "obol" nastranosti i regionalnoj prostačkoj folklornoj pohotljivosti dale su grupe razotkrivene na portalu/aplikaciji Telegram pod nazivom "Ex-Yu balkanska soba".

Ponešto zagonetno ironična sentenca Cedrica Priece-a kako je sigurno suvremena tehnologija odgovor, ali što bi u tom slučaju bilo uopće pitanje

odista se obistinjuje na zapanjujuće načine jer umjesto da u svakom smislu otvara neslućene mogućnosti demokratskim procesima i optimalizira uvjete za zdrava društva i čini boljima njihove članove suočavamo se nerijetko s diametralno suprotnim učincima. Dovoljno je pratiti preseljenja izbornih političkih kampanja na društvene mreže, naročito one začinjene balkanskim bizarnim i morbidnim folklornim primjesama. S iskorjenjivanjem zloporaba na društvenim mrežama stoji crnohumorno vickasto upravo kao s onim antropologom koji je uputio pitanje poglavici primitivne plemenske zajednice jesu li se napokon riješili groznog kanibalističkog običaja. Kao iz topa stiže odgovor: *Jesmo, posljednjeg smo pojeli prošlog tjedna!*